

OFERTA EDUKACYJNA

CENTRUM DOKUMENTACJI
ZSYŁEK, WYPĘDZEŃ I PRZESIEDLEŃ
UNIwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Fot. M. Solarz

NA ŻOŁNIERSKIM SZLAKU

Z ARCHANGIELSKA POD MONTE CASSINO

Forma:

Zajęcia muzealne
z oprowadzeniem po wystawie

Miejsce:

Fort Skotniki,
ul. Kozienicka 24, Kraków

Czas trwania: 1,5 - 2 godz.

Liczba uczestników:

max. 25

Fot. Archiwum CDZWIP UKEN

Opis:

„Za wolność naszą i waszą” – to hasło przyświecało polskim żołnierzom, walczącym w kampanii włoskiej, bohaterom spod Monte Cassino.

Jakie były ich wcześniejsze losy? Dlaczego część z nich w latach 1939 – 1941 została zesłana w głąb Związku Sowieckiego? Jak przetrwali na Syberii i w Kazachskiej SRS? Dlaczego znaleźli się na żołnierskim szlaku? W jaki sposób trafili na Bliski Wschód i co tam robili? Jak wyglądała służba w II Korpusie Polskim? Gdzie walczyli? I w końcu – co stało się z nimi po zakończeniu II wojny światowej? Czy wrócili do Polski? Czy „historia” o nich zawsze pamiętała?

Na te i inne pytania znajdziemy odpowiedź podczas zajęć edukacyjnych „Na żołnierskim szlaku...”, obejmujących oprowadzenie po wystawie pt. „NA SZLAKU II KORPUSU POLSKIEGO I W OSIEDLACH UCHODŹCZYCH – ZESŁANI NA SYBIR. Losy polskich obywateli deportowanych w głąb Związku Sowieckiego w czasie II wojny światowej” w Forcie Skotniki w Krakowie.

MATKI – CICHE BOHATERKI

NA ZESŁANIU W ZSRS I W OSIEDLACH UCHODŹCZYCH

Forma:

Zajęcia muzealne
z oprowadzeniem po wystawie

Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Kozienicka 24, Kraków

Czas trwania: 1,5 - 2 godz.

Liczba uczestników:

max. 25

Opis:

Podczas tych zajęć poznamy bliżej losy kobiet, matek, deportowanych w głąb ZSRS w latach 1940-1941. Dowiemy się dlaczego trafiły na Sybir, jak radziły sobie w tak ekstremalnie trudnych warunkach, opiekując się przy tym dziećmi, jak udało im się później wydostać z tzw. „niehumanitarnej ziemi” oraz jak wyglądało ich życie w osiedlach uchodźczych na terenie Afryki, Indii, Meksyku, Nowej Zelandii.

Matki – ciche bohaterki każdego dnia na zesłaniu walczyły o przetrwanie swoich dzieci i rodzin. Wobec nieobecności mężów (często aresztowanych lub zesłanych w inne miejsca), to na ich barkach spoczywał obowiązek utrzymania rodziny. To dzięki ich codziennemu wysiłkowi, pracy ponad siły, zaradności, poświęceniu i mądrości, wiele dzieci przeżyło zesłanie i zyskało namiastkę normalnego życia w osiedlach uchodźczych. Czasem tułaczy los rozdzielał dziecko od matki, która była w stanie „poruszyć niebo i ziemię”, aby je odzyskać. O tej i innych historiach dowiemy się więcej podczas zwiedzania wystawy w ramach zajęć „Matki - ciche bohaterki...”.

Fot. Archiwum CDZWIP UKEN

PRZERWANE DZIECIŃSTWO

W SYBERYJSKIEJ TAJDZE I AFRYKAŃSKIEJ DŻUNGLI

(WERSJA MUZEALNA)

Fot. Archiwum CDZWiP UKEN

Forma:

Zajęcia muzealne
z oprowadzeniem po wystawie

Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Koźmianka 24,
Kraków

Czas trwania: 1,5 - 2 godz.

Liczba uczestników:

max. 25

Opis:

Dzieciństwo – najpierw w przedwojennej, „idyllicznej” Polsce, potem w syberyjskiej tajdze, czy na kazachstańskim stepie, a następnie w afrykańskiej dżungli lub w gościnie u maharadży. Brzmi jak „Baśnie z 1001 nocy” lub „W pustyni i w puszczy”? Niestety to nie bajka, ale prawdziwy los wielu polskich dzieci, deportowanych w latach 1940-1941 razem z rodzinami w głąb Związku Sowieckiego, gdzie musiały walczyć o przetrwanie. W 1942 r. z ZSRS do Iranu ewakuowanych zostało ok. 75 tys. żołnierzy i ok. 40 tys. cywilów. Blisko połowę ludności cywilnej stanowiły dzieci i młodzież! Trafili oni do osiedli uchodźczych na terenie Afryki, Indii, Nowej Zelandii i Meksyku.

Szerzej o ich losach dowiemy się podczas zajęć „Przerwane dzieciństwo (wersja muzealna)”, w ramach których odbędzie się zwiedzanie wystawy w Fortie Skotniki. To tam można zobaczyć m.in. takie eksponaty jak: sweterek 3-letniej dziewczynki, w którym została deportowana do ZSRS; laurka wykonana na zesłaniu w Kazachskiej SRS, czy świadectwo z polskiej szkoły w Tanganice. Historie tych niezwykłych artefaktów, a przede wszystkim ich właścicieli będzie można poznać podczas zajęć w siedzibie CDZWiP UKEN.

PRZERWANE DZIECIŃSTWO

W SYBERYJSKIEJ TAJDZE I AFRYKAŃSKIEJ DŻUNGLI

(WERSJA WARSZTATOWA)

Forma:

Prelekcja + Warsztaty edukacyjne

Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Kozenicka 24,
Kraków/ Inne

Czas trwania: 1,5 - 2 godz.

Liczba uczestników:

max. 25

Opis:

Dzieciństwo – najpierw w przedwojennej, „idyllicznej” Polsce, potem w syberyjskiej tajdze, czy na kazachstańskim stepie, a następnie w afrykańskiej dżungli lub w gościnie u maharadży. Brzmi jak „Baśnie z 1001 nocy” lub „W pustyni i w puszczy”? Niestety to nie bajka, ale prawdziwy los wielu polskich dzieci, deportowanych w latach 1940-1941 razem z rodzinami w głąb Związku Sowieckiego, gdzie musiały walczyć o przetrwanie. W 1942 r. z ZSRS do Iranu ewakuowanych zostało ok. 75 tys. żołnierzy i ok. 40 tys. cywilów. Blisko połowę ludności cywilnej stanowiły dzieci i młodzież! Trafili oni do osiedli uchodźczych na terenie Afryki, Indii, Nowej Zelandii i Meksyku.

Szerzej o ich losach dowiemy się podczas zajęć „Przerwane dzieciństwo (wersja warsztatowa)”, które mogą być realizowane w Forcie Skotniki, jak również gościnie – w szkołach, placówkach edukacyjnych, i innych. Są to zajęcia w formie warsztatów, podczas których uczestnicy wcielają się w historyków i pracują ze źródłem, jakim jest fotografia archiwalna. W tym przypadku materiał do badań stanowią zdjęcia pochodzące ze zbiorów Archiwum CDZWiP UKEN.

Fot. Archiwum CDZWiP UKEN

PANCERNY STRAŻNIK PAMIĘCI

HISTORIA FORTU SKOTNIKI 52 ½ N

Forma:

Prelekcja + zwiedzanie fortu

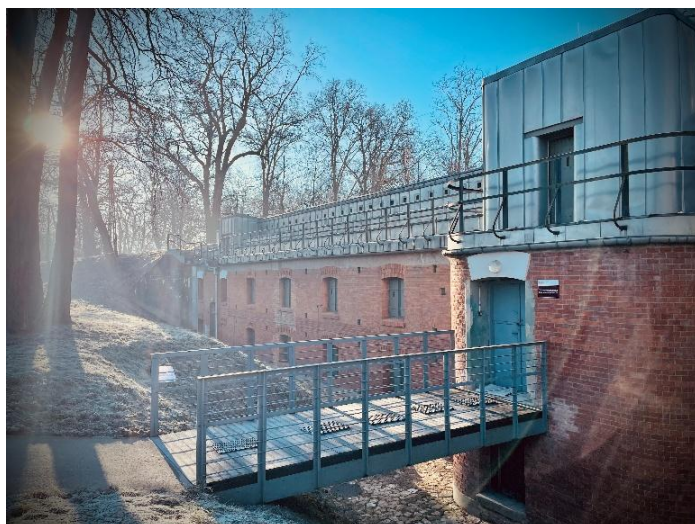
Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Kozienicka 24,
Kraków

Czas trwania: 1,5 godz.

Liczba uczestników:

max. 25

Fot. M. Solarz

Opis:

Czym jest Twierdza Kraków? Kiedy i po co wybudowano Fort Skotniki 52 ½ N? Kto jest jego projektantem? Ile osób liczyła załoga fortu w XIX w.? W jakie działa artyleryjskie był zaopatrzony? Czy został wykorzystany w działaniach wojennych podczas I wojny światowej? Co się działo z fortem po 1918 r.? Jak wykorzystał ten obiekt niemiecki okupant w czasie II wojny światowej? Kiedy fort stał się siedzibą CDZW i P UKEN? W jaki sposób dostosowano zabytkową przestrzeń do działalności instytucji? Dlaczego Fort Skotniki 52 ½ N nazywamy „Pancernym Strażnikiem Pamięci?”

Na te i wiele innych pytań znajdziemy odpowiedź podczas zajęć edukacyjnych, których ważną częścią poza prelekcją będzie właśnie szczegółowe zwiedzanie Fortu Skotniki, siedziby Centrum Dokumentacji Zsyłek, Wypędzeń i Przesiedleń UKEN.

ZMARLI POLACY W DRODZE DO OJCZYZNY

POLSKIE CMENTARZE W AFRYCE WSCHODNIEJ I POŁUDNIOWEJ Z LAT 40. XX W.

Fot. H. Chudzio

Forma:

Wykład z prezentacją
+ pokaz filmów

Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Kozienicka 24,
Kraków/ Inne

Czas trwania: 1,5 godz.

Liczba uczestników:

max. 40

Opis:

Polskie nekropolie są w różnych miejscach na świecie. O cmentarzu Orląt Lwowskich czy żołnierzy na Monte Cassio słyszał każdy. Ale mało kto wie, że w wyniku „wojennej zawieruchy” nasi rodacy spoczywają także w Tanzanii, Ugandzie, Zambii czy Zimbabwie. Uczestnicy zajęć poznają więc historię polskich osiedli w Afryce Wschodniej i Południowej (1942-1952). Dowiedzą się jakie symbole, pamiątki zostały po osiedlach do dziś. Poznają pojęcie „źródła in situ”. Dowiedzą się ile polskich cmentarzy znajduje się na omawianym terenie, jakiej są wielkości, ile osób zostało tam pochowanych, jakie były przyczyny ich zgonów.

Ważnym elementem zajęć będzie pokaz filmów produkcji CDZWIP UKEN, ukazujących prace dokumentacyjne i renowacyjne na polskich nekropoliach, w Afryce Wschodniej i Południowej prowadzone przez dyrektora i pracowników Centrum od 2009 r. do dzisiaj.

HISTORIA MÓWIONA

OD OPOWIEŚCI DZIADKA... ....DO KSIĄŻKI HISTORYCZNEJ

Forma:

Wykład z prezentacją
+ elementy warsztatowe

Miejsce:

Fort Skotniki, ul. Kozienicka 24,
Kraków/ Inne

Czas trwania: 1,5 – 2 godz.

Liczba uczestników:

max. 40

Fot. M. Solarz

Opis:

Czym jest historia mówiona? Dlaczego stała się popularna w XX w.? Na czym polega jej fenomen? Z jakimi wyzwaniami się wiąże? Co pozwala uzyskać badaczowi? Kogo możemy nazwać „świadkiem historii”? Jak dobrze się przygotować do wywiadu ze świadkiem historii? W jaki sposób go odpowiednio przeprowadzić (m.in. wybór miejsca spotkania, kwestionariusz pytań, prowadzenie rozmowy)? Jak właściwie zarejestrować wywiad (m.in. przygotowanie planu, wybór sprzętu do nagrywania)? Czy warto sporządzić transkrypcję wywiadu? Jakie są zasady jej tworzenia? Jak wykorzystać zgromadzone materiały? W jaki sposób zarchiwizować i opisać archiwalia domowe?

Podczas zajęć uczestnicy uzyskają wiedzę o historii mówionej, którą będą mogli łatwo przełożyć na praktykę. Co ważne, zajęcia będą prowadzić pracownicy CDZIWP UKEN, którzy mają kilkunastoletnie doświadczenie w pracy ze świadkami historii.

KONTAKT I REZERWACJA TERMINÓW

+48 797 996 384

centrumdokumentacji@uken.krakow.pl

Fort Skotniki, ul. Kozienicka 24,
30-397 Kraków

Fot. M. Solarz